

Nick Elsdorf – Saint Juss

Megjelenés éve: 2010 | Lapszám: 5 | Szerző: Nick Elsdorf

Közel-Nyugati Levél (Endre Öcsémnek)

„Minden népnek valamint meg van geniusa. Úgy meg van saját eleme is, mellyből ha kiesik, vagy mellyből ha kiveszed, ketté törik azon költői zománcz, melly nélkül 'rideg pálya a hosszú élet' és melly varázsnak megsemmisítésével szárnya szegetik a bátor felemelkedésnek...”

(Széchenyi István: Kelet népe)

Immár húsz éve küldözgetem leveleim Bécsből. Az utóbbi időben temettem a műfajt, mert a két álmos-unalmas ország között – úgy éreztem – egyre nehezebb ébren maradnom. Nem volt ez mindig így. Magyar Kelet – melyhez képest osztrák földön virulna a Közel-Nyugat? Ugyan kérem! – fennhéjáztam még öt-hat éve is, büszkén sorolva a sebesen amerikanizálódó kuruc kapitalizmus és a stagnáló labanc jóléti állam rikító különbségeit. A vörös-fekete kétpártrendszer lenne a nyugatibb, vagy talán a kamarák közti végeláthatatlan korporatív egyezkedés? Netán a semlegeség örvén megejtett élősködés a NATO-n? Esetleg az állami nyugdíjrendszer, a kincstári televízió túlhatalma vagy a kötelező hitoktatás? A néhai Haider, utódja Strache és a nagynémet *Burschenschaft*-ok? Az amstetteni rém? Az, hogy népviseletben feszít a fél Alpok? (A minap például láttam egy tiroli bőrnadrágot imitáló fürdőgatyát.) Az a Nyugat, hogy Pestre járok *bagel*-ért? Ha New York-ból nézzük Ausztriát – hencegtem –, bizony, ő van keletebbre Waldheim főhadnagyostul, Habsburg-nosztalgiaostul, Mozart-mézmázostul. Még akkor is, ha kedélyesen méla polgárainak van mit a tejbe aprítaniuk. Nekünk meg időnk is alig. Mégis szoptatunk.

Miért a bicska?

Két aligha-Nyugat, közte a Lajta – hajtogattam mind enerváltabban, képzeletemben felülírva az 1989 előtti világ szimbolikus földrajzát. Dög unalom itt is, ott is, sőt egyre dőgebb. Mostanában azonban mintha fordulna a kocka: szülőhazám kezd szürreálisan izgalmassá válni a számomra, s ennek arányában nő érdeklődésem a féltudományos összehasonlítások iránt. Restellem, de újabban a *Volksgeist*-et, a népnek az ő finoman csipkézett lelkét vizslatom. Nevezzük fennköltén *mentalité*-nek, *popular mind*-nak, mindegy, az bizony szaglik a nemzetkarakterológiától. Hát még, ahogy én nézem, fokozódó csőlátással: nyugati az az ország, ahol (kicsit) ritkábban villan a kés, dagad a torok, sistereg a fenyegetés, lent és fent egyaránt. Marcuse-nek üzenem a túlvilágra, már rég akartam mondani, de a fonyódi kempingben („Egydimenziós ember”, könnyű nyári olvasmány) 1969-ben épp nem működött a telefon, hogy nem érdekel, ha „represszív” az a bizonyos „tolerancia”, csak lássam már. Inkább az el- mint a megfojtás – ha szabad választanom. Kéretik, a népet valahogy rávenni arra, hogy türtőztesse magát. Ha e rábeszélés olyan vaskos élethazugságokat is igényel, mint amilyen Ausztriában volt (van) a „mi voltunk a fasiszmus első áldozata”, ám legyen. Köztudomású, hogy az itteni politikai szekértáborok 1945-ben elhitették magukkal, hogy a dachau *Lagerstrassén* egymásra találtak,

így azóta nem ösztökélik híveiket arra, hogy szabadidejükben Bécs utcáin lövöldözzenek. Kegyetlen világ, az embernek el kell zárándokolnia egy múzeumba, ha egy *Heimwehr*– vagy *Schutzbund*-egyenruhában szeretne gyönyörködni. A spájz teli, honol a béke, szőnyeg alá nem kukucskálunk.

Én persze folyton kukucskáltam, kizárólag, hogy legyen mitől idegenkednem. Újabban viszont azon kapom magam, hogy inkább azonosulni vágyom. (Hál’ isten úgysem hagyják majd.) Nem fogod elinni, kedves Endre öcsém, az Osztrák Közérület pár esztendeje mind emelkedettebbnek tűnik a szememben. Rájöttem, zsigereimben már réges-rég elkezdtem átrendeződni. Hát még számtalan gyermekem, akiket máig nem győzők korholni, ha nemzetgyalázásra vetemednek, piszkosnak, hangosnak, durvának, agresszívnek, kisztílúnak, lustának, megbízhatatlannak, nagyzolónak, bizalmaskodónak, érzelgősnek vélve szülőhazájuk népét. Azt gondoltam, az asszimiláció múltó tünete csupán, hogy önkéntelen az osztrák orientalista közhelyeket szajkózzák a *Puβta* mulatozó vadjairól. Ők azt állítják, csak a szemüknek hisznek, sűrűn megfordulva magyar boltban, moziban, iskolában, falusi búcsún, városi kórházban: miért lökött félre?, miért cigányozik folyton?, miért iszik annyi?, miért sajnálkozik állandóan, miért hord magánál bicskát? Hiába kérlelem őket, igaz, mind kevesebb meggyőződéssel, hogy lássák a színét is, ne csak mindig a visszáját a magyar népléleknek, s fedezzék fel a nyíltságot, vidámságot, közvetlenséget, találékonytságot, öniróniát is a nagy összevisszaságban. Legyintésre sem méltatnak.

Már akkor nem bírták a feszültségét a hazai mindennapoknak, amikor még nem is parádézott a csőceselék a pesti utcákon. Először magát a szót sem értették. Mi az a „csőcsele” – faggattak, joggal, hiszen a nyelvi gonosz, aki vagyok kiskorukban már a vakondokkal jól összezavartam őket. A rébéket arra tartogatom, amikor megint megmosolyogják törékeny németemet. Bár a másik, az idegen gyűlöletét, vajh miért, azonnal megérzik, kidagadt nyaki erekkel, öldökléssel, rendőratokkal még csak a képernyőn találkoztak. Legszívesebben már a „sipirc fogat mosni!” felszólításra is kihívnák a jogvédőket.

Óbajor felszabadító

Az összepréselt osztrák ajakak, melyek korábban sivár önfegyelmet és örömhíányt sugalltak, manapság azt üzenik a magukfajtámnak, hogy errefelé kevesebbet vicsorognak az emberek, s a foguk fehérjét leginkább azért mutogatják, mert szépen világít. Hála persze bűbajos soproni fogorvosuknak (*was für ein netter Ungar!*), aki meglehet, néhány hónapja már újnnyilas-gyűléseken csápol. Az idegenek ellen, a szittya protéziséért. Itt, Cislajtániában ez nem dívik. A hungarizmus például még gyerekcipőben jár. Sejtetni majdnem mindent lehet, de masszívan, nyílt színen nem xenofóbiázik se a nép, se politikusai. A Szabadságpárt természetesen nem riad vissza egy kis négerrezéstől és minaretezésről, nem szólva a „keleti bűnözés” fölemlegetéséről, de nem szervez rohamcsapatokat, és legalább nem zsidózik és buzizik teli torokból. (Lám, kik jártak már megint jól.) Nem tudok rocker sramlizenekarról, mely kifogásolná az első világháborút lezáró békeszerződéseket, és – bár itt is járja a szóbeszéd arab, perzsa és orosz eredetű pártpénzekről –, még nem csatlakoztak a szélsőjobbhoz feddhetetlen erkölcsű kárntnerstrassei úriasszonyok, akiknek mélyen fájna a palesztin gyerekek sorsa (a csecseneké vajon miért nem?). Családban, kocsmában, szalonokban, a pártirodák magányában persze szabadon szárnyal a gyűlöletbeszéd, ez-az ki is szüremlik belőle, ám a flaszteren nem tombol a düh. A *Volksgartent* a Parlamenttel szemben rég hugyozták össze ófelnémet varázslókkal együtt búslakodó *Rapid*-drukkerek, és nem adtak még vérbő életjelt magukról a Germánok Nyilai

sem. *Ja, ja, Nilaszi, ich weiß, der Típo*hr – kapisgálta a szót egy idősebb helyi ismerősöm. Bólintottam. 2006 óta először fordult elő, hogy nem kellett restellkednem. Az idillt egy újságíró törte meg, hogy – mint mondotta – a „gulyásfasizmusról” faggasson. Büntetésből leöntöttem egy adag honfibúval.

Miért, a négy (magyar) romát kivégző felsőőri csőgránát, meg a politikusoknak küldözgetett levélbombák, egyikét a volt bécsi polgármester fél keze bánta, talán smafu? Már hogy lenne az! Ámbátor az osztrák baloldalt 1993 és 1997 között rettegésben tartó ún. *Bajuwärische Befreiungsarmee* (mondjuk így: Óbajor Felszabadítási Hadsereg) – mint később kiderült – egyetlenegy fanatikusból állt. Nem kétlem, akadtak jó néhányan, akik szurkoltak neki, de nem molotvoztak merő együttérzésből politikusok házáinál, randalíroztak az utcán, és vertek véresre vascsővel ex-szoci celebet. Így sajnos Haiderék sem küzdhettek (ha netán erre szottyant volna kedvük) kiszabadításukért. Utcái erőszakból származóan szűk a választék szerte Ausztriában: néhány tucat anarchista mozgalmár, egy-két török, jugó és többségi-bőrfejű gang – ők lennének egy gazdag és fegyelmezett társadalom városi gerillái. Merő atavizmus, tudom, de itt még mindig a verbális, nem pedig a baseball-ütős/vadászpuskás rasszizmus van divatban. Megszállottjai nem merik a nagyközönség előtt hollókosztnak mondani a soát, és nem írja az újság, hogy éjszakánként orvlövészek ólálkodnának Bécs törökök lakta utcáin. Egyelőre.

Nagy-Ausztria matrica

Addig is hadd bizakodjam. Például, mert épp most szerepelt le csúfosan az elnökválasztáson egy, a Szabadságpárt és a főpopulista *Neue Kronen Zeitung* által kitalált hölgy, bizonyos Barbara Rosenkranz, becenevén: *die mutige Mutti*, a bátor anyu. Az újnáci miliőben sem ismeretlen, tízgyerekes elnökjelölt merész felütéssel kezdte kampányát, megpendítve az immár majd hét évtizedes antifasiszta konszenzus ősdokumentumának, az ún. „újraelkövetési törvénynek” a visszavonását. Mit mondjak, pár nap múlva nyilvánosan, közjegyző előtt (!) kellett kijelentenie, hogy effajta illetlenség sohasem fordult meg a fejében. A *Krone* főszerkesztője személyesen zavarta a kamerák elé. A pártfőnök Strache pedig lassan eltáncolt Rosenkranz közeléből. Mellesleg a konzervatív Néppárt eleve nem indított senkit a szocialisták Heinz Fischerje ellen, aki így toronymagas győzelmet aratott egy ásitóan ténélküli küzdelemben. Nos, úgy határoztam, ezentúl szeretnék én is gyakrabban ásitózni.

A szélnél azért fontosabb a közép, s ott talán még nagyobb ma a kontraszt a Monarchia két fele között, kedves Endre öcsém. De tudod ezt Te magad is. Mintha Dániával vetnél össze bármely ex-szovjet balti államot (kivéve persze a napsugaras Litvániát). A Néppárt korifeusai még azokban a ritka években, amikor haragban voltak a szocialistákkal, sem nevezték azok elnökét elmebetegnek, nem sorozták meg válogatott állat- metaforákkal, kezet ráztak vele a parlamentben, egyszóval nem nyilvánították nem-létezőnek az emberek társadalmában. Elfelejtettek például acsarkodókat küldeni a háza elé, akik a kurvagyurcsánytakarodj mintájára a „*Gusenbauer, du Hure, schleich dich!*” rigmust skandálták volna, kamaszleánya füle hallatára (aki ezt – amilyen merev a német nyelv – kénytelen lett volna magára érteni). Pedig az osztrák főszoci még rátartibb figura volt, mint magyar kollégája, ráadásul meg se vallotta válogatott hazugságait. Folytassam? Az a gyanúm, hogy valamiféle helytartótanács emlegetése is felettébb furán hatna Ferenc József országában, hacsaknem az *Anschluss*t követő német birodalmi közigazgatás a hasonlat tárgya, ám egy effajta vádat itt nem élne túl kiagyalója. Úgy értem, politikusként.

A „bankárkormány” szóösszetételt is hosszan magyaráztam bécsi ismerőseimnek, hasztalan, nem jutottunk túl Hilferding Finánciókéjén. Az „alakítsunk polgári köröket!” imperatívusza, ha sokáig erőltetem, szükségképp a „ki az, aki nem *Bürger*?” nehezen megválaszolható történetfilozófiai kérdésébe torkollott volna. Arisztokraták kizárva? A „ha majd mozdulni kell” orbáni fohásza viszont biztosan jól mutatna egy fitnessklub hirdetéseként Bécs egyik tunya külvárosában. Nagy-Ausztria matricát (van ilyen egyáltalán?) egy magára adó konzervatív politikus nem ragasztana a kocsijára; nem kussolna, amikor szétverik az ORF épületét (ki tenne ilyet, *das wäre so barbarisch*); s rohanna bármely fajilag bántalmazott honfitársa kórházi ágyához, neadj’ isten temetésére. Egyenest az első sorba, hogy ott virítson az esti híradóban. No, és nem nevezné „becsületes, rendes, a nemzeti érdekek iránt elkötelezett, az élet mélyebb értelmét kereső fiataloknak” a – no még ilyet – hipp-hopp újnácivá átvedlő neveltjeit. „Féltő szeretettel” úgymond. Nem festeném azért az eget. Nemegyszer (nem kétszer) megbicsaklott már a néppártiak kifinomult ízlése, amióta rajtuk tartom a szemem. Ültek már közös kormányban Haiderral, és a Strachével kötendő koalíció is el-elmorfondírozta a közelmúltban. Fischer ellen valóban nem indítottak senkit, ám nem győzték hangsúlyozni eközben, hogy egy virtigli fekete nem szavaz a vörösökre.

Cirkumcsízió

Egy kis kedves unalom, *Langeweile* (igen, újabban egybeírják, talán a lettben nem?), művelt-osztráknak *Fadesse*, mi más kellene nekem, hisz újabban kiver a veríték, kerülget az undor, amikor heti rendszerességgel elsüvíték szülőfalum mellett Hegyeshalom irányába. Fessem le hazámban az összes cigányokat mocskoló graffitit? Vonjak kérdőre minden szembejövő gárdistát? Üvöltözzek azzal az úrvezetővel, aki „zsidómentes autó” feliratot ragasztott a kocsijára? Hívjam ki vitára valamelyik Tomcatet? Egyáltalán, beszéljek vagy üssek? De ha beszélek, úgyis megütnek, nem jobb mindjárt ezzel kezdeni? Woody Allent követve, zúzzam szét könyörtelenül a térdüket az orrommal? Vagy süssem le két szép szemem, és somfordáljak odébb? Dacosan persze. És ha ők kötnek belém, szakáll, szemüveg, egyéb rasszjegyekről nem is szólva, legyek békülékeny vagy kanyarítsak azonmód egy szatírárt róluk Juvenalis modorában?

Mamámat pár éve már nem faggathatom, milyen is volt egykoron nyilasokkal összefutni az utcán. Pedig elkelne egy kis bátorságinjekció. Ő annak idején vakmerően menekítette ki a gettóból apátiába süllyedt nagyszüleimet, és vagy hatszor átgyalogolt a fronton, míg a munkaszolgálatból hazakeveredő papámmal találkozni tudott. Az elővigyázat tudományát csupán pár évvel később kezdte elsajátítani. Hogy miért jut mindez az eszembe?

Mert nemrég már majdnem megsajnáltam a Jobbik hadurát, kinek kiszívargott fiúkori neve (Zázrivecz – ó, ha Vadnai élne...) és célzott pletykák regéltek mózesi származásáról is. Vártam, hogy az utcán felheccelt tömegek dalolják majd kiváló tapintattal, hogy aszongya „indul a Vona Auschwitzba”. Szerencsére együttérzésem nem tartott soká, akkora ízléstelenséggel vágott vissza a hírbehozott. WC-t és gatyaletolást emlegetett büszkén, mondván készen áll a sztriptíztáncra, hisz farkincája – hihi, haha – nem metélt. Felfedek egy szomorú titkot: az enyém sem. Bizonyítéka így, mondhatni, kissé szellős. Mintha már meséltem volna erről, de akkortájt kötve hittem, hogy történetem valaha ily magasztos összehasonlításokra adhat okot. Amikor *phimosis* (igen, fitymaszűkület) okán késő-kamaszkoromban – ma már azt mondanánk – kozmetikai műtétre vonultam a kórházba, mamám ragaszkodott hozzá, hogy kérjek igazolást az orvostól: ami – mint fogalmazott – fájón hiányozni fog a „ténisz pályán”, nos, az szigorúan gyógyító-megelőző okból távolíttatott el onnan. Én persze hallgattam, mint a sír (amikor épp nem üvöltöztem), de az idős

sebész, mintha tudta volna, mitől szorong anyukám (még csak 1967-et írtunk), nyisszentett egy aprót, s mindenféle cirkumcsízió nélkül oldott a történelmi görcsökön. Az enyémeikkel mintha nem törődött volna senki. A nadráglecibálási tesztet viszont bármikor hőiesen átvészelném. Egy igazolás a modoromról azért jól jönne.

Hallani vélem szelíd, valósággal vattába csomagolt kérésed, kedves Endre öcsém, hogy fejezzem már be végre, b...am meg, legyenek szíves, ezt az öregasszonyos siránkozást. Különöst Bécsből címezve fals ez a szöveg. De hát – már megbocsáss – én itthon élek, ott csak lakom. Egyébként se siránkozom, legföljebb jammerolok. Akkora baj, hogy nem szeretnék megint Brechtet olvasni? Hát még Ortega y Gassetet. Inkább árválkodom antirassz tüntetéseken Pest városában, ahelyett, hogy futnék Bécs felé sebesen, midőn megpillantom az első szoclib városvezetőt a demonstrálók közt tündökölni. Mialatt – érzem – Kubatov Gábor valahol fáradhatatlanul strigulázza a „komcsi nyuggereket”. Lehet, hogy engem is annak hisz? Milyen más volt régen! Ugye emlékszel a régi úrhajós viccre? Farkasbercit megkérdezik a földet éréskor (*mjagkaja poszadka* egy tarajos kazah sziklán), hogy érzi magát: én jól vagyok – hangzik a válasz –, de Kubaszov fáradt.

A szemtelen pátriárka

Kellernazi – így hívják Ausztriában a rejtőzködő fasisztoidokat, akikből itt is hagyományosan több van a kelletténél. No de mennyi lenne a „kellete” (vö. Mikszáth és az antiszemitizmus)? Megjegyzem, amikor először hallottam szüleimtől, alaposan félreértetem a „jó palóc” mondását: mi az, hogy az antiszemita a Keletnél jobban utálja a zsidókat? Miért, a Nyugatinál kevésbé? Nekem egyetlen náci is rettentő sok, de kezdem visszasírni azokat a deli időket, amikor még Szabó Alberték „népuralmista” fogaskerekein vagy Csurka fajmagyarkodásán mérgeledhettem. Pincenácik – ízlelgettem a szót akkoriban, egyrészt büszkén arra, hogy mennyivel jobban hangzik magyarul, másrészt a tenyeremet dörzsölve, hogy busongó- vénülő ideológusaik mily kevésbé képesek hódítani az ifjú szívekben. Dohosak, ómódiak, túl lehet élni őket. Ma is szeretném Stirlitz kapitány totyakos, teteszosza ellenfeleit felfedezni a magyar politika színpadán, ám helyettük harcra kész fiatal- vagy fiatal-közeli hímekeket látok, akárhová nézek is, akikből áradnak a durva és/vagy dagályos, de nagyon is célratörő mondatok bűnről, rendről, vérről és tisztaságról, jobb esetben – a korai Duce stílusában – mindössze markos legényekről, összekapaszkodásról, erős országról, nemzeti együttműködésről, csúcstámadásról és forradalomról, miközben egyikőjük sem átallja az Úr nevét is sűrűn a szájára venni. Papi ujjongás közepette. Kivált a „csúcstámadás” szót szerethetik a mennyben.

Hiába vágyom a jótékony unalmat, a „hosszú időt” (ezt jelentené a *Langeweile*) a fádság ellen, jajcica, családilag be vagyok oltva. Atyai nagyapámat ugyanis Kurzweilnek hívták, mielőtt Érsekújvárról Pestre merészkedett egy századelővel korábban. Telhetne hát az idő gyorsan, vidáman is, midőn hazámba látogatok, de nem akarózik neki. Egyszerűen sarkon fordult. S érzem, viszi magával maradék iróniámat is. A dühgúnnyal nem próbálkoznék. Tudom, tudom, Bernstein (Borostyán), Bojtár, Neked, kedves Endre öcsém mennyi minden juthatna eszedbe közös honunk jelenéről saját neved hallatán: világosbarna gyönyör, zárvány, kő kövön – ne hencegj, mert szétültetlek, fiam. Még ha Eduard vagy Leonard lennél...

Úgy látom, mostanában sztoikus nyugalmat erőltetsz magadra, nevetgélpsz, viccelődsz, nem jajveszékelsz. Te ezt az egészet, úgy, ahogy van, tudtad előre: nagymamám szép szavaival, *nie kommt was Besseres nach*. 1940-ben születni – akárhogy forgatod is – páratlan perverzió.

Ügyesen elérted, hogy egész életedben ne kelljen semmin se meglepődnöd, semmiben se csalódnod. Legfeljebb, ha nagy ritkán támadt egy illúziód. Például, amikor legutóbb azt remélted, Putyint majd a *Litván–magyar szótár*ra esketik fel minden oroszok cárijává. Hát nem Medvegyevet választotta az a szemtelen pátriárka...

Most egy picit tévedtél, pedig már a szovjet rendszer rögválóságáról is többet tudtál sokunknál. Nálam legalábbis. Jobban ki voltál hegyezve annak inherens erőszakosságára, militarizmusára, despotizmusára. Gondolom, aki a szerencsétlen balti népek története felől göngyölíti fel a volt birodalomét, mi több, a kelet-európai irodalom a kenyere, az ugyanazt a szocializmust másképp olvassa, mint mondjuk, egy faragatlan közgazdász, aki meztelen terror és menthetetlen lélekrombolás helyett inkább slapos elnyomást, reformokba való menekülést, korrupciót, passzív ellenállást és a hatalom kicselezését, neadj' isten, kvázi-liberális értékeket lát. Még ott is, ahol bármely pillanatban gyilkolhatnak. És gyilkolnak is. Neked, ha nagyritkán elnéző hangulatba kerültél, max Svejk jutott az eszedbe a *homo sovieticus*ról. E nagylelkű gesztust azonban legfeljebb cseh barátaid érdemelték ki tőled.

Zsírozom, zsírozom

Értem én honnan a nyugalmad, de osztani nem tudom. Az én világképemben villámcsapás, a tiédben nem több apró áramütésnél, amikor „Kádár, Puskás, Hofi – nevezd, ahogy akarod – valamikori népének” 70%-a, már aki elmegy választani, olyanokra szavaz, akik jó estében mindössze diákot buktatni, vasárnapi shoppingolást hanyagolni és koronát-szentjobbát imádni köteleznék számos honfitársukat. Rosszban viszont fenyegetni, megfigyelni, sorozni, büntetni, munkára, szülésre kényszeríteni, házasodni-tiltani akarják őket. Még rosszabban bosszúra szomjazva elüldöznék, szegregálnák, bebörtönöznék vagy egyenest a Dunába hajítanák jó néhányukat. A maradék 30 pedig olyanoknak ajándékozza voksát, akiknek így-úgy megbocsátja az enyveskező és gyáva kormányzást (mert örül, hogy legalább békén hagyták), vagy olyanoknak, akiknek reménykedve fogyasztja zöldülő populizmusát.

Az a sanda gyanúm, hogy ez a nép már nem egyszerűen túlélni akar, összekacsintva, ha kell, maga választotta uraival, pontosabban urával, hanem azt várja tőle, mutasson erőt és irányt, miközben biztonságot kínál. Ne nyisson vitát, cselekedjen. Kezdetben legyen a tett! Nem ám épphogy csak beengedi a parlamentbe, pár százalék előnnyel tartva sakkban („jó, most épp nincs más, próbáld meg még egyszer, ha annyira akarod, de egy szavadat sem hisszük”), hanem vállon viszi föl a lépcsőn átszellemült mosollyal az arcán. Avagy a vezér árpádsávós klónját isteníti, aki nemcsak szítani szereti, de alig várja, hogy gyakorolhassa is az erőszakot. Nemcsak a szellemit, a testit is. Kakastoll vakulásig.

Az erő kultusza, a rend akarása, a gyűlölet boldogsága? Egy ország, mely anno az első rettenet után halálra röhögte magát a munkásörökön („zsírozom, zsírozom”), hát még az Ifjú Gárdán, most ujjongva, helyeslő közönnyel vagy dermedten szemléli az aszfalt éledező hatalmát. S ha nagy néha viccelődni támad kedve, legfeljebb a pincérek vagy a kéményseprők öltözeke jut az eszébe a fekete uniformisról. A Vonárról a huza. A gárdáról az agyar. A 64 vármegyéről, az Egészséges Fejbőréről, a gójmotorról semmi. Mialatt Te, kedves Endre öcsém, évtizedeken át a „hazát és népet álmodánk” felvilágosult-romantikus utópiájának végét nyugtáztattad Kelet-Európában, én botorul bíztam a magyar *Sonderweg*-ben: lehet, hogy a térség számos népe igen, de a miénk talán nem „nemzetesedik el” egyhamar megint, a vallást magánügyének tartja, és nem enged épphogy megszerzett szabadságából. Azt hittem, hogy – jóllehet kissé laza

jogfelfogása és kollektivizmus-undora mást diktálna – józanul belátja, a köztársaságnál képtelen jobbat kitalálni. Fogcsikorgatva, de beletörődik például a közteherviselésbe. Nem ijed meg se a „piac”, se a „szolidaritás” szótól. Önjelölt diktátorok pedig mindig lesznek, majd hüledezünk-kacarásunk rajtuk. Utópiám lapátnyelét már vagy húsz éve farigcsálom, de fogpiszkálóvá alig egy hónapja soványodott.

A Kárpát-medence lakói ez idő szerint a megváltóban reménykednek. Ismerik jól, Felcsúttól Sáradsádig, székháztól borházig mindent tudnak róla – meglehet, épp ezért. Talán mert olyan, mint ők, vagy inkább amilyenek ők szeretnének lenni. Mondják, aki még a szegény Horn Gyulánál is jobb. Erős és simlis. Osztogat, cselez és keményen betart, ha nem figyel a bíró. Megbízható sorozathős. De nem romantikázik. Rend van körülötte. Munkabíró, fess, udvarias, tiszteli az öregeket. Családos, templomos, nemzetes. Egy falat kolbász, egy kupica pálinka. Tanult ember, mégis úgy beszél, mint Józsi a szomszédból. De ha kell, képes olyan szépen is, mint a drága plébános úr. Volt már kapa, böllérvés, kisbalta a kezében. Dolgozott betonkeverővel. Ravasz a mosolya, de tud az tiszteletparancsoló is lenni. Egyszóval: férfiember. Zsülien Szorel, Artúro Uji, Csipolla, Mészter Bín – tessék mondani, kik ezek? Nem ismerhet az ember minden feka focistát a tévében.

A fiákeres

Nem, Kádár népe nem tűnt el, csak magára ébredt (ezennel rosszabbik magára), s félek, nyomban humorát is vesztette: cinizmusa kezd fagyossá válni. Puskás, Hofi agyó – a szellemtelen kiszabadult a palackból. Bevallom, nem tudtam, milyen, amikor megharagszik. Természetéből sosem hiányzott az erő akarása, de csak a törvények kijátszását engedték neki. Meg a *ius murmurandi*-t. A szüntelen bűnbakkeresést. A mérsékelt, privát gyarapodást. Az informális alku, a potyautazás és a buhera izgalmát. No meg annak örömét, amikor látja, hogy a szomszéd tehene is döglődik. Kiszolgálták ingyen ebéddel, elhalmozták ígéretekkal, majd, mikor robbant a kassza, ezt-azt visszavettek tőle, ami pedig járt neki – vallja elemi felháborodással. Hitegettek, majd lógva hagytak. Megloptak, s a pénzt zsebre tették. Arról nem volt szó – panasolja –, hogy veszteni is lehet, s meggyőződése, hogy akik ma a verseny szépségéről áradoznak, mind egy szálig (a multicég menedzserétől a volt KISZ-titkárig) győztesek voltak már jóval a rajt előtt. Miközben pokolba kívánja a korrupciót, szereti feledni, hogy ő is egyfolytában veszteget és adócsal. Elhiszi magának, hogy csak kényszerből teszi, s be nem fizetett adóforintjaiból – mintegy ellenszolgáltatásként – ingyenes javakra tart igényt. Most azt reméli, hatalomra jutott, tartozik valahová, s végre rendet csinálhat maga körül. Ott is, ahol nincs is rendetlenség, hát még romok. Akkor is, ha tudja, a rendetlenség mély nyomorból fakad. Biztos benne, hogy ha a rendetleneket megfegyvermezik, neki is jobb lesz. Legalább lelkileg. Kijelöli azokat, akik e jobbat nem érdemlik. Mától legyenek egyedül ők az áldozatok. Fél, időnként nagyon fél, és követeli a jussát. A szent juszt. Vissza és előre. Atyát keres. Hm, akkor már inkább a bécsi fiákeres.

Aki mindig is gyűlölte a hálapénzt, nemrég rohant, hogy leszavazza a vizitdíjat. Akiról anno besúgók jelentettek, ma meg sem rezzen, ha listát vezetnek róla. Közömbösen veszi például tudomásul, hogy a fél országot felvásárolt bankár nem tiltakozik, amikor (korábban állami, ma magán-) detektívek várják véleményét a telefonban egy pártvezér megfigyeléséről. Aki régen félt a rendőrtől, ma azt kívánja, rettegjen a cigány az egyenruhától. A csend garanciája a csendőr. Aki soha egy fillérjét sem bízta volna az államra, ma arra voksol, hogy szűküljön a magántulajdon. Aki hajdan bármit megvett, amire rá volt írva, hogy *foreign*, mostanság azt

kívánja, maradjon magor az ugar. Legalább a paradicsom, ami rajta terem. Aki évtizedeken át rettegte az egypártot, pár hete hatalomba szavazott egy olyat, mely „centrálisnak” tudja magát, s nem titkolja, hogy mindössze örökre szeretne berendezkedni.

Hogy eltelt húsz esztendő, és ma már nem egyszerűen Kádár népé a szavazófülke, hanem annak (lábadó) gyermekei is? Sovány vigasz, de félek, nem csak ők változtak szüleikhez, hanem azok is önmagukhoz képest. Elvileg lehetne persze átmeneti is a politikai földindulás. Eszerint a „töketlen-pofátlan” jól felbőszítette, a „tökös-pofátlan” meg ügyesen magához édesgette a magyart. Aki lényegében olyan, mint régen, csupán alacsonyabb lett az ingerküszöbe és hiszékenyebbé is vált. Annyi biztosan igaz, hogy nem tűnne ilyen kétségbeejtőnek a *populus*, és ennyire hervasztónak a *vox*, ha nem lennének hasonlóan kétségbeejtőek és hervasztóak politikusai, írástudói, ideértve közös barátainkat, Téged (jó, ha nagyon akarod, engem is). De mondd, kedves Endre öcsém, nem arról volt szó eddig, hogy a nép bölcsőbb nálunk: legfeljebb eljátssza, hogy hülyíthető, de tüstént jelzi is, mégpedig keményen, hogy csak bizonyos határig? Megvan a magához való esze, nem ad az atyáúristennek sem 53%-ot, de ha véletlenül mégis, akkor legalább igyekszik nem 68-at csinálni belőle két hétre rá. Nem vevő a morálprédikációra és a csodákra, tapasztalatból tudja, hogy ritkán akad jobb megoldás a *second best*-nél. Azért mert a „dolgozó nép” megszólítástól hajdanán borsódzott a háta, még nem ájul el rögtön, ha magyarnak kezdik becézni. Ideje leváltani. Szívesen kezdem magammal.

Luxusgond

Azt mondd, csigavér? Előbb-utóbb az új undokokat is megszorongatják majd, s nem válik minden egyes ócska ötletből sarkalatos törvény. Node jó sokból igen. Halkan kérdelem, nem számította el ez a bölcs (fellázadt/fellázított) nép egy kicsit magát? Nem sikerült túl nagyra a fegyelmező pofon? Mit tegyünk, sikerült megszabadulnia saját népfelségétől, de hogy a fenébe fogja visszaszerezni azt? Tudom, luxusgond, mégis csaknem ennyire nyomaszt a néplélek-rejtvény egy másik megfejtése, melyet pedzegettem már. Mi van, ha már '89 előtt is majdnem ilyenek voltunk mi, honfiak, mint most, csak akkor – Tőled eltérően – nem akartam ezt észrevenni. Az se nagyon vigasztal, hogy sokakkal osztottam a rövidlátásban. Kellott nekünk a „magyar modell”, mint egy falat kenyér (éppúgy csábított a tudományos felfedezés reménye, mint az „azért mégsem vagyunk egy NDK” selyma büszkesége), s feldicsértük a *homo kádáricus* alig-liberális vonásait. Majd ezekhez igazítottuk az átmenet forгатókönyveit, s meglepődtünk, amikor az árnyékgazdaság nem kért a fényből, a munkás a privatizációból, a paraszt a földpiacból, az egyik vállalkozó a másiktól. A jussához viszont mindenki ragaszkodott. Így most szégyenszemre nem tudom, vajon Kádárt épp temeti-e volt népe vagy életre galvanizálja. Vagy mindkettőt egyszerre.

Meglepődtünk és úgy maradtunk. Ölbe tett kézzel néztük az egykor-legalább-valamennyire liberális politika prostituálódását. Néha vakkantottunk egyet, körülbelül idáig terjedt civil kurázsink. Az erőszakra szorongás volt a válasz, a gyűlöletre legfőljebb öngyűlölet. Saját tehetetlenségünket a *hinaus mit uns* öngúnyával lepleztük. De félre a töbes számmal! *En* – úgy érzem – leszerepeltem. Sietek a kertbe művelődni.

Kedves Endre öcsém, sose szomorkodj, öreg barátod – végkövetkeztetése bármily tétova és szentimentális is – nem feledi intelmed: a kelet-európeér legyen igenis pontos! ••• Egyelőre e hárommal köszöntlek innen a közelből.

Sveikinu su gimtadieniu!

Bécs, 2010 májusa

Tetszik Megosztás [Regisztrálj](#), hogy megnézd, mi tetszik az ismerőseidnek.

Kategória: Archívum | Rovat: - | Típus: -